

nrc

Opinie

N.B. Het kan zijn dat elementen ontbreken aan deze printversie.

Burgerschapsonderwijs mag een onsje minder

Onderwijsblog Leerlingen moeten tegenwoordig de nodige 'burgerschapsvaardigheden' opdoen, ziet *Erik Meester*. Maar dat zijn in het onderwijs de verkeerde prioriteiten.

🕒 23 juni 2022 om 16:42 🕒 Leestijd 3 minuten

Foto Robin van Lonkhuijsen 📷

Voor de mensen die sinds hun eigen kindertijd geen basisschool meer van binnen hebben gezien schrijf ik deze actualisatie. Weet u nog, dat leren lezen, schrijven, rekenen? Je eerste introductie in basisvakken als geschiedenis en aardrijkskunde, biologie; dat was zweten hè? Welnu, het zal u niet verbazen: kinderen vinden het tegenwoordig nog even moeilijk, leraren doen nog altijd hun best, tot dusver is er niks veranderd.

Wat wel veranderd is, is wat er tegenwoordig allemaal nog meer van scholen wordt verwacht. Ik zal een paar voorbeelden geven, maar niet lachen, ik verzin het niet: kinderen zouden tegenwoordig onder meer moeten leren programmeren, reanimeren, gezond eten, netwerken, mediteren, hun privacy bewaken, ondernemen, omgaan met diversiteit, groente verbouwen, klimaatverandering tegengaan, met geld omgaan... bent u er nog?

Ik zet het expres op een rijtje, omdat de absurditeit van de situatie dan pas echt tot je doordringt. Natuurlijk kun je voor elk van bovenstaande onderwerpen een lans breken, maar wat deze pleitbezorgers vaak niet lijken te beseffen is dat het lesprogramma op een basisschool gelimiteerd is. Met andere woorden: als er iets in dat programma bij moet, dan moet er ook weer wat af. Het is een nulsomspel. Een aantal politici lijkt zich daar echter, ondanks de [vele alarmsignalen](#) over de dalende leerprestaties van onze leerlingen ten aanzien van juist die basis, weinig van aan te trekken. Er is namelijk weer iets nieuws in de mode, en men noemt het ‘burgerschapsvaardigheden’; iedereen praat erover.

Burgerschapskennis

Alweer 10 jaar ben ik werkzaam in het onderwijs en houd ik mijn vakliteratuur en het onderwijsnieuws vlijtig bij, maar toch word ik altijd weer wat onzeker van zo’n nieuw modewoord. Zij weten vast iets wat ik niet weet. Burgerschapsvaardigheden, dat klinkt toch wel heel belangrijk en interessant. Uit internationaal onderzoek zou ook

Erik Meester is docent en onderwijsontwikkelaar bij de bacheloropleiding Pedagogische Wetenschappen van Primair Onderwijs en de masteropleiding Curriculumontwikkeling voor Primair Onderwijs aan de Radboud Universiteit in Nijmegen.

blijken dat het slecht gesteld is met die vaardigheden in Nederland, en dat kan toch niet goed zijn; [toch maar even opzoeken](#).

Lees ook:

Taal en burgerschap kunnen niet zonder aardrijkskunde en geschiedenis

Wat blijkt, er zijn helemaal geen ‘vaardigheden’ onderzocht. Wat wel dan? Leerlingen blijken in ons land relatief weinig te weten over de inrichting van onze maatschappij, democratie en rechtsstaat. Oké, we doen niet flauw en noemen dit burgerschapskennis. Deze kennis werd gemeten met een kennistoets. Wat nog meer? Leerlingen in Nederland denken relatief minder positief over bijvoorbeeld gelijke rechten voor mannen, vrouwen en etnische groepen, het belang van samenwerking in Europa, onze maatschappelijke instituties, dat soort dingen - laten we dit opvattingen noemen. Deze opvattingen werden gemeten met vragenlijsten.

Allereerst hoor ik u denken: die burgerschapskennis kreeg ik toch ook op school, de trias politica en zo, dat is toch niets nieuws? Inderdaad. Het staat ook in de huidige wettelijke kerndoelen voor het onderwijs die al sinds 2006 gelden. Kerndoel 36 valt onder Oriëntatie op jezelf in de wereld - wat men vroeger de zaakvakken noemde - en luidt: ‘De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.’ Als dat blijkbaar niet goed lukt, waarom heeft niemand - ook niet de minister - het dáár dan niet over?

En over die opvattingen, laten we daar kort over zijn: daar heeft de overheid in Nederland toch helemaal niks mee te maken? Basisscholen die het vertrouwen in onze maatschappelijke instituties moeten repareren? Ik weet eerlijk gezegd niet of ik dit juist een lachwekkend of diepriet idee vind. Dat iedereen in Nederland gelijke rechten heeft, mannen met mannen mogen trouwen, vrouwen een abortus kunnen krijgen en orgaandonatie een vrije keus is; laten we het al onze leerlingen onderwijzen, belicht daarbij meerdere perspectieven en voer er een goede discussie over, maar wat zij daar vervolgens allemaal van vinden is aan henzelf. Ziet u de juf al staan? ‘Gij zult respect hebben.’ Wat een (slechte) grap. Misschien kunnen de politici even voordoen hoe dat moet.

Brieven kunnen lezen

Waren we nog iets vergeten? O, ja, die veelgenoemde vaardigheden! In het onderzoek wordt er maar één genoemd, zoals gezegd niet gemeten: de vaardigheid om conflicten

op te lossen. Sjongejonge, als dat nou eens universeel te onderwijzen was, vrede op aarde! Maar laat ik wederom niet flauw doen en zelf wat nuttige ‘burgerschapsvaardigheden’ bedenken. Wat dacht je van de vaardigheid om een gemeentelijke brief te lezen over de nieuwe WOZ-waarde van je huis of de aankomende raadsverkiezingen? Wat dacht je van de vaardigheid om kritisch te kunnen reflecteren op een journalistiek stuk over de ontwikkelingen binnen de Europese Unie? Naar dat soort vaardigheden is door anderen [wel onderzoek gedaan](#) en daaruit blijkt dat 1 op de 4 van onze huidige 15-jarige daar nauwelijks toe in staat is door... gebrek aan leesvaardigheid. Leesvaardigheid, weet u nog, waar u vroeger zo druk mee was op school, eerst maar eens de techniek onder de knie krijgen in groep 3 en daarna vooral begrijpend leren lezen bij de zaakvakken.

Mijn conclusie is simpel. Burgerschapsvaardigheden: veel geschreeuw en weinig wol. Als je kennis tekortschiet en je leesvaardigheid te wensen overlaat kun je als burger niet eens volwaardig meedoen. Bovendien mogen mensen in een vrij land lekker zelf weten hoe ze hun burgerschap en identiteit vormgeven. Toch stond er afgelopen weekend op de (verder overigens uitstekende) onderwijsconferentie researchED weer iemand van Stichting Leerplanontwikkeling (SLO) aan de toehoorders te vertellen dat „je wel kunt blijven klagen over wat er allemaal niet deugt of onduidelijk is aan dat idee van burgerschapsvaardigheden”, maar „op een gegeven moment je toch gewoon moet doorpakken”. Weet u wat? Dat moet die meneer met zijn team dan maar lekker doen, maar hopelijk valt hij ons er niet meer mee lastig, want het onderwijs wordt er echt geen haar beter van.